

VIRTSATEIDEN KESTOKATETRIN ASEPTINEN KÄSITTELY

Virtsatieinfektio on yksi yleisimmistä hoitoon liittyvistä infektioista. Virtsakatetrin käyttö lisää virtsatieinfektoriskiä, erityisesti käytön pitkittyessä. Ennen virtsarakon kestokatetrin asettamista harkitse aina ensin muita vaihtoehtoja, kuten kerta- ja toistokatetrointeja. Jos kestokatetrin tarve pitkittyy, harkitaan rakkopunktiokatetrin asettamista.

Poista virtsarakon kestokateetri heti, kun sille ei ole enää perusteltua tarvetta. Kirjaa katetrin käytön syy, laitto- ja poistopäivämäärät sekä katetrin tiedot sähköiseen potilastietojärjestelmään ja arvioi katetrin tarve päivittäin. Huomioithan, että kestokateetri ei ole ensisijainen hoito inkontinenssiin.

Aseta virtsakatetri aseptisesti; avustajan käyttöä suositellaan. Ohje aseptiseen virtsakatetrin laittoon täällä: [Aseptiikka virtsarakon katetroinnissa](#). Kateetri ja virtsankeräyspussi muodostavat suljetun systeemin, jota ei saa tarpeettomasti avata. Kateetria tai keräyspussia ei vaihdeta säännöllisesti vaan tarpeen vaatiessa, kuten tukkeuman, tulehduksen tai suljetun systeemin pettämisen takia. Täyssilikoninen virtsakatetri tulee vaihtaa 3 kk välein kalkkeutumisen takia.

Älä sulje kestokatetria ilman perusteltua syytä. Älä myöskään tulppaa katetria. Kiinnitä kateetri huolellisesti naisilla reiteen ja miehillä vatsanpeitteisiin katetrin virtsaputken painevaurioiden estämiseksi. Huolehdi virtsan esteettömästä virtauksesta. Pidä keräyspussi aina rakon tason alapuolella, koska virtsan takaisinvirtaus on infektoriski. Laita keräyspussi telineeseen niin, ettei pussi joudu kosketuksiin lattian kanssa. Käännä keräyspussin hana sille tarkoitettuun "taskuun".

Päivittäinen hoito

- Huolehdi potilaan alapesuista päivittäin, jos potilaalla on kestokateetri.
- Käsittele katetria aina desinfioiduin käsin.
- Käytä alapesuissa tehdaspuhtaita suojakäsineitä.
- Alapesujen lisäksi pese myös katetrin tyvi ja peräaukko.
- Pesujen jälkeen poista tehdaspuhtaat suojakäsineet ja desinfioi kädet.
- Potilaan huolehtiessa itse pesuista, ohjaa potilasta pesemään ja desinfioimaan kädet ennen ja jälkeen katetrin käsittelyä sekä pesemään alapesujen lisäksi myös peräaukon ja katetrin tyven. Ohjaa potilasta myös pitämään keräyspussia rakkotason alapuolella.

Keräyspussin käsittely, vaihto ja tyhjennys

- Huolehdi, että keräyspussi pysyy rakkotason alapuolella koko ajan ja varmista, että keräyspussin tyhjennyskärki pidetään käännettynä.
- Vaihda keräyspussi valmistajan suositusten mukaisesti mm. katetrin vaihdon yhteydessä. Säännölliset vaihdot eivät ole tarpeen.
- Desinfioi kädet aina ennen katetrin ja keräyspussin käsittelyä.
- Jos keräyspussi on tarve vaihtaa, pyyhi liitoskohta alkoholilla ennen uuden pussin laittamista.
- Kun tyhjennät keräyspussia, käytä tehdaspuhtaita suojakäsineitä ja potilaskohtaista tyhjennysastiaa.
  - Käytä tyhjennysastiaa vain yhden kerran, yhdellä potilaalla.
  - Poista suojakäsineet tyhjennyksen jälkeen ja desinfioi kädet.
  - Vie astia heti käytön jälkeen huuhtelu-desinfektio koneeseen. Käytä huuhtelu-desinfektio konetta kaatoaltaana.

Virtsanäytteenotto kestokatetrin

- Ota virtsanäyte vain infektio-oireisilta potilailta, pelkkä poikkeava haju tai ulkonäkö eivät ole indikaatio näytteen ottamiselle.
- Desinfioi kädet aina ennen katetrin käsittelyä.
- Sulje kateetri mahdollisuuksien mukaan (katetritietun sulkijalla tai peangilla) vähintään puoleksi tunniksi ja korkeintaan neljäksi tunniksi ennen näytteenottoa.
- Näytteenottokohdan valinta:
  - Ota virtsanäyte ensisijaisesti steriilisti virtsankeräyspussin letkun päässä olevan neulattoman näytteenottokohdan kautta ruiskulla. (katso kuva)

- Jos keräyspussista puuttuu näytteenotto kohta:
  - Sulje katetri 0,5–4 h ajaksi. Poista virtsakatetri ja ota mahdollisuuksien mukaan puhtaasti laskettu virtsanäyte.
  - Jos virtsakatetrin tarve edelleen jatkuu, eikä puhtaasti lasketun virtsanäytteen otto ole mahdollinen, aseta uusi virtsakatetri (katso ohje [Aseptiikka virtsarakon katetroinnissa](#)) ja ota virtsanäyte valuttamalla uudesta katetrasta. Varo näytettä otettaessa, ettei katetrin pää koske mihinkään! Näytteenoton jälkeen kiinnitä uusi puhtas keräyspussi katetriin.
  - **Älä avaa suljettua systeemiä!**
- Puhdista virtsanäytteen näytteenotto kohta (keräyspussin näytteenotto kohta tai juuri asetetun katetrin ulkopinta) hyvin alkoholilla ja anna kuivua ennen näytteenottoa.
- Lävistä ruisku puhdistetusta kohdasta, avaa letkun sulkija, anna virtsan virrata vähän ohi, sulje letku uudelleen ja ota näyte ruiskuun.
- Poista suojakäsineet ja desinfioi kädet.

Kestokatetrin poisto

- Poista kestokatetri heti, kun sille ei ole enää perusteltua tarvetta. Merkitse potilaan potilasasiakirjoihin poistopäivä.
- Poista katetri myös virtsatieinfektiossa, mikrobihoitoa aloitettaessa katetri on ainakin vaihdettava, mielellään poistettava.
- Jos epäillään virtsatietulehdusta, ja keräyspussin letkusta puuttuu neulattoman näytteenoton paikka, poista virtsakatetri ja ota mahdollisuuksien mukaan PLV-näyte. Jos uusi virtsakatetri on edelleen tarpeen, aseta uusi virtsakatetri ja ota virtsanäyte katetrasta valuttamalla. Kts näytteenotto-ohje yllä.
- Katetria poistettaessa desinfioi kädet ja pue tehdaspuhtaat suojakäsineet.
- tyhjennä katetrin ballonki ruiskulla.
- Pyöräytä katetria ja vedä rauhallisesti pois.

Kirjaaminen OmniPegasokseen

Kirjaa kestokatetriin liittyvät kirjaukset OmniPegasokseen Erittämisen-otsikon alle.

- Hoidon suunnittelu: Kestokatetrin käytön syy ja poistamisen suunnitelma, sekä katetrin tiedot
- Hoidon toteutus ja arviointi: Päivittäinen hoito
- Hoitotaulukko: kestokatetrin laitto- ja poistopäivämäärät

Yhteenveto virtsakatetrin aiheuttaman infektion torjuntaan

1. **Aseta virtsakatetri vain perustellusta syystä.**
2. **Käytä katetroinnissa aseptista tekniikkaa ja suosi avustajan käyttöä.**
3. **Huolehdi katetrin oikeanlaisesta päivittäisestä hoidosta.**
4. **Pidä katetrijärjestelmä suljettuna ja huolehdi virtsan esteettömästä kulusta.**
5. **Poista kestokatetri heti, kun sen tarve on päättynyt.**

Lähteet

1. Rummukainen, M., Mauranen, E. ja Laato, M. (2018). Katetriperäiset virsatieinfektiot. Teoksessa V-J. Anttila, M. Kanerva, M. Kuronen, T. Kurvinen, O. Lyytikäinen, A. Rantala, R. Vuento, P. Ylipalosaari (toim.) Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta. 7. uudistettu painos. s. 208-213. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Nimi: Virtsateiden kestokatetrin aseptinen käsittely

Versio: 1

Laatija: Porvali, Tiina

Hyväksyjä: Paula Hiljanen, 10.5.2024 09:33

Voimassaoloaika: 10.5.2025

Dokumentin tyyppi: Hoito-ohje

---

2. THL. Virtsarakon kestokatetrin asettaminen ja käsittely. www-sivusto. Saatavilla <https://thl.fi/aiheet/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/infektioiden-ehkaisy-eri-hoitotoimenpiteissa/virtsarakon-kestokatetrin-asettaminen-ja-kasittely>
3. HUS. (2021). Infektioidentorjuntaohjeet. HUS. www-sivusto. Saatavilla <https://www.hus.fi/ammattilaiselle/ammattilaisten-palvelut-ja-ohjeet/infektiot/infektioidentorjuntaohjeet>